

Finländarnas hemliga liv

*Suomalaisten salatur elämät*¹ är en ansats att ge en översikt av genren dagbok. Boken är ett resultat av Miia Vatkas mångåriga forskning om dagböcker. Vatka inleder boken med att säga att det finns ett stort intresse för dagböcker och att dagböcker nog uppmärksammas utomlands och i avhandlingar pro gradu och licentiatavhandlingar, men att det ännu inte finns en enda finländsk doktorsavhandling skriven i ämnet dagböcker. Samtidigt som jag måste erkänna att jag inte känner till någon finländsk avhandling om dagböcker, har jag svårt att tro att det inte finns någon. Vatka menar att det är vanligt att skriva dagbok, och bekräftar påståendet med Statistikcentralens intervjuer från år 1991 med personer över tio år gamla. Av de intervjuade meddelade knappt hälften (43 %) att de någon gång skrivit dagbok. Av flickor och kvinnor hade hela 66 % skrivit dagbok någon gång, medan samma siffra bland pojkar och män var 18 %. Boken kan främst ses som en översikt över genren dagböcker, men samtidigt som en önskan om att föra fram ”vanliga” människors opublicerade dagböcker eftersom boken innehåller väldigt många citat från dagböcker.

Boken inleds med att definiera begreppet dagbok, presentera dagboken som forskningsmaterial och diskutera forskarens subjektiva förhållande till materialet. Vatkas definition av en dagbok är att den är en periodiskt skriven, kronologisk minnesbok. Den är skriven i första person och beskriver skrivarens liv. Författaren poängterar att dagboken inte alltid är hemlig. När Vatka presenterar dagboken som forskningsmaterial, presenterar författaren egentligen Finska Litteratursällskapets dagboksmaterial, samt samtidigt det material hon använder sig av: 63 stycken dagböcker från litteratursällskapets arkiv och ett fåtal andra från Internet. Hon använder fiktiva namn för dagboksskrivarna och nämner ytterst sällan Ortsnamn. Dessutom har hon bett om lov de gånger skrivaren så önskat vid inlämnande av sin dagbok till litteratursällskapet.

Vidare presenterar Vatka tidigare forskning om dagböcker. Hon menar att forskningen främst begränsat sig till tidsperioder eller personer. Främst har man forskat om dagböcker i Tyskland, medan man i Finland börjat ägna sig åt forskning kring dagböcker från och med 1990-talet. I följande kapitel presenteras dagböckernas historia. De första dagböckerna

skrevs redan 3000 f.kr. av sumererna. Ännu under 1500-talet var dagböckerna egentligen offentliga dokument, först vid seklet av 1700- och 1800-talet började dagböckerna ta den form de har idag. Vatka skiljer på resedagböcker, andliga dagböcker och personliga dagböcker. Resedagböcker skrevs främst av sjöfarare, upptäcktsresande och soldater. Vatka beskriver mycket utförligt hur dessa skrivit dagbok under historiens gång, men nämner just inte dagens resedagböcker som också skrivs av ”vanliga” människor, för att inte tala om resedagböcker resenärer publicerar på Internet, för att berätta om sin resa för de som stannat hemma. Även de andliga dagböckerna, främst skrivna i kloster presenteras i en förgången tid. När Vatka presenterar de personliga dagböckerna diskuterar hon hur de utvecklats från 1500- till 1900-talen och de olika benämningarna som använts för dessa dagböcker. Under ett kapitel diskuterar Vatka dagböckerna i förhållande till annat självbiografiskt skrivande, och då främst brevromaner, dagboksromaner och brev. Främst diskuterar författaren romanerna *Robinson Crusoe* och *Den unge Werthers lidande*, det jag saknar är en diskussion om också de nyare brev- och dagboksromanerna där *Bridget Jones dagbok* kan tas som bara ett exempel.

Ett kapitel i boken ägnas till orsakerna varför människor skriver dagbok. Några orsaker som lyfts fram är en önskan att dokumentera händelser, kontroll över vardagen, inventering av ens liv, jagets relation till den övriga världen, självuppföstran, terapi och behovet av att skriva. I samma kapitel finns många exempel från dagböcker som bekräftar dessa orsaker, men någon egentlig analys finns inte med. Det följande kapitlet behandlar texternas struktur. Till exempel visar Vatka hur texterna är uppbyggda med en början, en mellandel och en avslutning. Vatka ger tre exempel på dessa tre delar i kapitlet och visar att dagböckerna ofta följer en viss struktur. Dessutom finns ett kapitel där Vatka diskuterar berättarens relation till skrivaren. Detta kapitel är egentligen det enda kapitel där Vatka tar fram och diskuterar teori, det vill säga narration och narratör. Därtill diskuteras samtalspartnern. Vatka menar att det alltid måste finnas en samtalspartner som endera är berättaren själv, en vän eller någon annan ospecificerad partner. Även läsaren diskuteras i boken. Som läsare kan man se en smygtittare, en inkräktare, ett kollektiv eller personalen hos finska litteratursällskapet.

Vatka presenterar även publicerade dagböcker under ett kapitel, till publicerade dagböcker räknar hon

¹ Vatka, Miia. *Suomalaisten salatur elämät. Päiväkirjojen ominaispiirteiden tarkastelu*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura 2005, 292 s.

upp främst Internetdagböcker samt dagböcker skrivna av statsmän och liknande personer. I det följande kapitlet diskuterar Votka dagboken som den egna tidens bild. Vid en första anblick tror man att Votka syftar till hur tidens anda kommer fram i dagboken, men i själva verket inleder hon detta kapitel genom att skriva om hur oftast flickor pryder sin dagbok med glansbilder och teckningar. Efter denna beskrivning övergår Votka till att diskutera dagböcker som skrivits under krigstid och vidare till vad som varit tillåtet att skriva om under olika tider. Detta är ett mycket intressant kapitel med många exempel från olika årtionden under 1900-talet. Avslutningsvis gör Votka en sammanfattning av de tidigare presenterade kapitlen.

Allt som allt är *Suomalaisten salatut elämät* en välskriven bok och en noggrann översikt av dagböcker i finska litteratursällskapets samling. Något som jag saknade var ett djup. Votka skulle ha kunnat koncentrera sig på ett mindre antal dagböcker och göra en djupare analys av dem, men å andra sidan var denna boks syfte inte detta. Språket var flytande och citaten var många men fungerade bra i denna helhet. Boken kan utmärkt användas inom undervisning och för att läsas av personer som vill bekanta sig med fenomenet dagbok.

Ann-Charlotte Palmgren